

CZARNOKSIĘŻNIK (130) sb m

-a- (121), -ã- (6); -a- : -ã- *KrowObr* (20 : 1), *Mącz* (3 : 3), *SkarŻyw* (20 : 1), *CzechEp* (2 : 1); o jasne. sg *N* czarnoksiężnik (43). ◇ *G* czarnoksiężnika (14). ◇ *D* czarnoksiężnikowi (4). ◇ *A* czarnoksiężnika (21). ◇ *I* czarnoksiężnikiem (9); -em (1), -(e)m (8). ◇ *L* czarnoksiężniku (2). ◇ *V* czarnoksiężniku (2). *pl N* czarnoksiężnicy (21) [w tym: -i (1)]. ◇ *G* czarnoksiężnik(o)w (7). ◇ *D* czarnoksiężnik(o)m (2). ◇ *A* czarnoksiężniki (4). ◇ *L* czarnoksiężnikach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

1. Człowiek zajmujący się czarnoksięstwem, uprawiający czary, sztuki magiczne; u pisarzy reformacyjnych (szczególnie u Krowickiego) także w odniesieniu do papieży i duchownych katolickich; magus *Mącz, Cn; daemonisticus, praestigiator, pythonicus Mącz* (88) : Tedy iedni mowili iżby był czarnoksiężnik ij potąptza zákonu bożého ij żydowfkiego. *OpecŻyw* 112, 126; *OpecŻywList* C2; Indijfkiego żołwiu oko, Czarnokxiężniczy kładą gi pod ięzyk/ á thak rzeczy przyfzłe ludziem przepowiadaią *FalZioł* IV 50d, I 137a; *BielŻyw* 123; vkaście thefz gdzie z oleiu Dijabły wyganiáli iáko wy wyganiacie y záklinacie? Izali w tey mierze Czárnokxiężnikom podobni nie iefteście *KrowObr* 82v; The Regułę tefz potwierdził fiodmy Grzegorz Papiezf/ ktory był Czárnokxiężnikiem/ iáko otym wálzy piárze piřzą. *KrowObr* 134; Arnolfus z Burgundyey Kánonitzą Regułę vftáwił/ kthorą fiodmy Grzegorz Papiezf Czárnokxiężnik pochwalił y potwierdził. *KrowObr* 134, 12v, 38v, 92, 93 [3 r.], 206 (13); Gdyż ten Zoroáltes był y Philozoph/ y Áftrolog/ y Czárnokfiężnik. *RejWiz* 125, A7, 150; *Leop Ex* 8/18, *Lev* 19/31; *BibRadz Deut* 18/11; SYLwefter wtory/ Papiezf/ czárnokfiężnik/ then będąc mnichem wyfzedł s kłafztorá/ vczył fie w Hiřzpániey/ gdzye fie sftał vczonym Doktorem *BielKron* 175v, 467; *Daemonisticus, Wiefzczy/ Czárnoxiefznik* [!] ktory s diyablém ma porozumienie. *Mącz* 77b, 204a, 334b; *RejAp* 27, 113v, 165v; *HistRzym* 54v [4 r.], 55, 55v [3 r.], 56 [2 r.], 56v; *RejPos* 206v; Tedy Herod vyřzrawfzy iż nářmian od Czárnokfiężnikow/ zágniewał fię bárzo *BudNT Matth* 2/16, 17; Tego czáfu ktorego w Rzymie Czárnokxiężniki poymáne karano: Bázyliuřz nieiáki/ pierwfzy Czarnoksiężnik/ wmnifzym odzieniu do Wáleryey vćiekl *SkarŻyw* 211, 35 [2 r.], 86, 171 [2 r.], 211, 600; *CzechEp* [412] *marg*, [413]; *NiemObr* 64, 177; Acz niektorzy z Doktorow ftárych te Mędrce zá czárnokfiężniki mieli *WujNT* 7, 7, *Act* 8/9, 13/6, s. 740.

W połączeniu z imieniem (4): kařz im Ianowey Papieřowey rořkazania/ y tego Grzegorzá Czárnokxiężniká vftawy fluchác? *KrowObr* 236, 236; Grzegorz fiodmy Hildebránd tzárnokxiężnik Pápiefz. *KrowObr* Rr3v; mam Cypryaná Czárnokfiężniká/ ktory w Czárnokfięftwie y białychgłow żywoty rořcinał *SkarŻyw* 172.

Szeregi: »czarownik (a. czarownica), (i, albo, a) czarnoksiężnik« [szyk 8 : 2] (10): Thámže iefztze drugie kreřłanie tzynicie fwieca/ po trzykroć nád oną wodą/ iákoby iácy Pogáni/ Czárnokxiężniczy/ álbo iákie tzarownice. *KrowObr* 73, 121v; *Leop Deut* 18/11; y będą fię rádcić bářwanow fwoich/ a wiefzczkow/ czárownikow/ y czárnokfiężnikow fwoich [ad divinos et ad pythones et ad sciolos]. *BibRadz Is* 19/3; Carmen significat Czáry nieyákie/ záklęcie/ ktorego czárownice/ albo czárnoxiefznicy vřzywáją. *Mącz* 38d; *Praestigiator, Kuklars czárownik/ czárnoxiefznik/ ktory oczy ludzkie vmie zmamić. Mącz* 319a; *RejAp* 180, Dd3v; *RejPos* 115; *CzechEp* 335.

»kuglarz i czarnoksiężnik« (1): Praestigiae, Zmamienie/ omamienie álbo vczárowánie wzroku/ yáko kuglarze y czarnoksiężnicy czynią. *Mącz* 319a.

»mag abo czarnoksiężnik« (1): ktory będąc lynem iednego Magá/ ábo Czárnoksiężniká/ dobrze w rzemiefle oycowłkim ćwiczonym: gdy vłlyfzał o krzyżu/ wzbudziło fię ferce iego/ y ogniem Duchá S. zápaliło. *SkarŻyw* 73.

»nigromantyk albo czarnoksiężnik« (2): Potem Ian Gwálbertus Florentzyk z wáułu ćiemnego/ Regułę łobie nowá wymyflił y Benediktowá takiefz názwał/ ktorá fiodymy Grzegorz Papiefz nigromántyk álbo tzárnoksiężnik potwierdził. *KrowObr* 134, Tt2v.

»pyton i czarnoksiężnik« (1): czáfow lepak przeftrzezał báwiąc fię praktykárftwem y czárámi/ rádził fię pytonow y czárnokfiężnikow [et vacabat praestigiis et fecit pythonem et sciolum] *BudBib* 2.Par 33/6.

»czarnoksiężnik, (i) wieszczek« [szyk 2 : 1] (3): *Leop Deut* 18/14; Tedy przyfzli wiefzczkowie czárnoksiężnicy [genethliaci et astrologi]/ Káłdeiowie/ y gwiazdárze *BudBib Dan* 4/7 [4]; Czart go chćiał z fzkóły wyrwác y od nauki odwieść przez iednego Czárnoksiężniká/ y Wiefzczká *SkarŻyw* 470.

»czarnoksiężnik i wroźka« (1): Człowiek kthoryby fię vdał do Czárnokfiężnikow y wroźek á wiefzczkow [ad magos et ariolos]/ a fplugáwił by fię nimi: Połtháwię twarz moię przeciwko niemu/ á wygládzę go z połrzedku ludu moiego. *Leop Lev* 20/6.

2. n-pers (42) :

Zestawienia: »Elimas Czarnoksiężnik« (5): Elimálfá czárnokfiężniká flepotá fkaráł. *KromRozm III* H5v; *KrowObr* 206; Ale fię im fprzećiwiáł Elymás Czárnoksiężnik [Elymas magus] (ábowiem fię ták wykłáda imię iego) (*marg*) Elymás Graeckie słowo, czárowniká ábo kuglarzá znáczy. (-) *WujNT Act* 13/8, *Act* 13 arg, Yyyyy3.

»S(z)ymon (Magus) Czarnoksiężnik« (37): O Symonye czárnokfiężniku ludzye w lámárie y teź dzyerzeli/ iż on był moc álbo síłá Boża *KromRozm II* f3; *KromRozm III* F3, H5v, 14; *Leop Act* 8 arg; *BielKron* 142 *marg*, 473; *RejZwierc* 64v; Káłwiná Serwet włwoiey odpowiefzi śmieie Mężoboycą y Symoná Czárnoksiężniká vcznie^m zowie *WujJud* 217v, 4, 257; *ModrzBaz* 139v; *SkarJedn* 87, 347; *SkarŻyw* 279, 361, 362, 435 [2 r.], 600 [4 r.]; Od Szymoná Magufá Czárnokfiężniká/ náuczył fię: iż dobre vczynki fzkodliwe fą do zbáwienia wiecznego. *ReszPrz* 39; Ten Symon czárnoksiężnik [...] był napierwfy haeretyk/ y óćiec wfytykich innych po łobie haeretykow *WujNT* 430, 103, *Act* 8 arg, s. 430 *marg*, 510, 511 (13).

Synonimy: 1. astrolog, astronom, czarodziejca, czarodziejnik, czarownik, gadacz, gusłnik, gwiazdarz, kuglarz, mag, matacz, malefik, nigromantyk, praktykarz, pyton, wieszczek, wieszcz, wroźek, zaklinaciel, zwodnik.